प्रकल्प प्रवर्तक महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ यांचा तालुका - माणगाव आणि रोहा, जिल्हा-रायगड, महाराष्ट्र येथील प्रस्तावित दिघी बंदर आधारित औद्योगिक क्षेत्र (DPIA) विकास प्रकल्पाच्या संदर्भात पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी

प्रकल्प प्रवर्तक महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ यांचा तालुका - माणगाव आणि रोहा, जिल्हा-रायगड, महाराष्ट्र येथील प्रस्तावित दिघी बंदर आधारित औद्योगिक क्षेत्र (DPIA) विकास प्रकल्पाच्या संदर्भात पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी शुक्रवार, दिनांक ०८ ऑक्टोबर, २०२१ रोजी दुपारी १२.०० वाजता माणगाव येथील गवळी समाज भवन, बँक ऑफ महाराष्ट्र, मुख्य रस्ता, निझामपूर, तालुका-माणगांव, जिल्हा-रायगड येथे आयोजित करण्यात आलेली होती.

भारत सरकारच्या पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालयाच्या अधिसुचना दिनांक १४-०९-२००६ व सुधारित अधिसुचना अनुसार सदस्य सचिव, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई यांनी त्यांच्या कार्यालयीन आदेश क्रं. ई-७९/२०२१ ,व्दारा पत्र क्रं.बीओ/जेडी/डब्लुपीसी/पीएच/बी-२१०९१४-एफटीआएस-००९६ दिनांक १४ सप्टेंबर, २०२१ अन्वये खालीलप्रमाणे पर्यावरण विषयक जाहिर जनसुनावणी समिती गठित केलीः-

१)	जिल्हादंडाधिकारी, रायगड किंवा त्यांचे प्रतिनिधी (अपर जिल्हादंडाधिकारी यांच्यापेक्षा कमी दर्जाचा नसावा)	**-अध्यक्ष**
२)	महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई यांचे प्रतिनिधी (प्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ,रायगड)	**-सदस्य**

३)	उप प्रादेशिक अधिकारी-महाड, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, महाड	**-समन्वयक**

सौ. इंदिरा गायकवाड, उप प्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, महाड तथा समन्वयक, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी बैठकीची सुरुवात केली आणि सांगितले की, कोविड-19 बाबत भारत सरकारने जारी केलेल्या सर्व मार्गदर्शक सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करून बैठकीचे कामकाज घेण्यात येईल.

भारत सरकारच्या पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी दिनांक १४ सप्टेंबर, २०२० रोजी जारी केलेल्या निर्देशांनुसार सभागृहाच्या प्रवेशाजवळ थर्मल चेकींग व सॅनिटायझरचा वापर करण्यास ठेवण्यात आलेला असून सभागृहात प्रत्येकास मुखपट्टी (मास्क) व दोन व्यक्तींमध्ये सामाजिक अंतर ठेवणे बंधनकारक आहे. त्यांनी पुढे सांगितले की सदरहू बैठकीचे सभागृह दोन मजली असल्याने समितीच्या बैठकीची व्यवस्था ही दुस-या मजल्यावर करण्यात आलेली असून जर स्थानिक लोकांची संख्या जास्त झाल्यास पहिल्या मजल्यावर बैठकीची व्यवस्था करण्यात आलेली असून दुस-या मजल्यावर एलईडी स्क्रीन/टी.व्ही., स्पिकर यांची सोय करण्यात आली आहे.

त्यानंतर सौ. इंदिरा गायकवाड यांनी पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समितीच्या सदस्यांचे स्वागत केले, डॉ. पद्मश्री बैनाडे, अपर जिल्हादंडाधिकारी, रायगड तथा अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती, श्री. विद्यासागर किल्लेदार, प्रभारी प्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, रायगड तथा सदस्य, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती, पर्यावरणवादी, स्वयंसेवी संस्था, पत्रकार आणि प्रकल्प अधिकारी आणि उपस्थित असलेल्या लोकांचे स्वागत केले आणि पर्यावरण आघात मुल्यांकन अधिसूचनेची माहिती दिली. त्यांनी सांगितले पर्यावरण आघात मुल्यांकन अधिसूचनेनुसार शेडयुलमध्ये

समाविष्ट असलेल्या विशिष्ट प्रकारच्या प्रकल्पांना पूर्व पर्यावरण अनुमती (Prior Environment Clearance) प्राप्त करणे बंधनकारक असून त्यासाठी आगाऊ पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी घेणे अनिवार्य आहे.

सदरहू प्रकल्प श्रेणी 7(c) अंतर्गत येतो ज्यासाठी पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांची पूर्व पर्यावरणीय अनुमती घेणे आवश्यक आहे, ज्याचा भाग म्हणून पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी अनिवार्य आहे.

समन्वयक यांनी असे स्पष्टीकरण दिले की पर्यावरण विषयक जाहिर जनसुनावणीचा मूळ उद्देश प्रकल्प परिसरातील सामान्य जनतेस प्रकल्पाविषयी व प्रकल्पामुळे होणारे परिणाम व त्याबाबत सामान्य जनतेच्या भावना जाणून घेणे, प्रकल्पात बंधनकारक असणा-या प्रदूषण नियंत्रण संयत्रणेची (Environment Management Plan) माहिती सामान्य जनतेस देणे व त्यांनी दिलेल्या सूचनेचा विचार करणे आहे.

प्रकल्प प्रवर्तक महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ (MIDC) यांच्याकडून महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळास रायगड जिल्ह्यातील माणगाव आणि रोहा तालुक्यांमध्ये प्रस्तावित दिघी बंदर आधारित औद्योगिक क्षेत्र (DPIA) विकास प्रकल्प विकसित करण्यापूर्वी सार्वजनिक सल्लामसलतीचा भाग म्हणून पर्यावरणविषयक जनसुनावणी आयोजित करण्यासाठी अर्ज प्राप्त झाला.

प्रकल्प प्रवर्तक महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ (MIDC) यांनी भारत सरकारच्या पर्यावरण, वने व जल वायू परिवर्तन मंत्रालयास प्राथमिक मान्यता (ToR) प्रदान करण्यासाठी व पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवाल तयार करण्यासाठी ऑनलाईन अर्ज सादर केला व त्यास अर्जास भारत सरकारने दिनांक २४-०८-२०२० रोजी ऑनलाईन मंजूरी प्रदान केली.

पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवालाचा (ईआयए) मसुदा प्राप्त झाल्यानंतर उप प्रादेशिक कार्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, महाड यांनी एक स्थानिक वृत्तपत्र दैनिक

सागर यात मराठीत आणि एक राष्ट्रीय वृत्तपत्र इंडियन एक्सप्रेस यात इंग्रजीत दिनांक ०२ सप्टेंबर, २०२१ रोजी सार्वजनिक सूचना प्रसिद्ध केली व त्यात पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणीची तारीख (08 ऑक्टोबर, 2021) आणि जनसुनावणीचे ठिकाण (गवळी समाज भवन, बँक ऑफ महाराष्ट्र जवळ, मेनरोड, निजामपूर, तालुका- माणगाव, जिल्हा- रायगड, महाराष्ट्र) सर्व जनतेस माहितीसाठी प्रसिध्द केलेली होती.

त्याचप्रमाणे पर्यावरण आघात मुल्यांकन अहवाल आणि कार्यकारी सारांश अहवालाची इंग्रजी व मराठीतील प्रत पर्यावरण आघात मुल्यांकन अधिसूचनेतील निर्देशांनुसार खालील शासकीय अधिसूचित कार्यालयात सामान्य जनतेच्या अवलोकनार्थ उपलब्ध करुन देण्यात आल्याः-

१)	प्रादेशिक कार्यालय, पर्यावरण, वने आणि हवामान बदल मंत्रालय, पश्चिम-पूर्व विभाग, नवीन सेक्रेटरिएट इमारत, तळमजला, पूर्व बाजू, सिव्हिल लाईन, नागपूर - ४४० ००१ (पोस्टाने)
२)	जिल्हाधिकारी कार्यालय, रायगड,अलिबाग (२ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)
३)	अतिरिक्त जिल्हाधिकारी कार्यालय, रायगड,अलिबाग (२ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)
४)	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, रायगड,अलिबाग (२ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)
५)	महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, रायगड,अलिबाग (२ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)
६)	तहसीलदार, तहसील कार्यालय,माणगाव, जिल्हा-रायगड (१ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)
७)	तहसीलदार, तहसील कार्यालय,रोहा, जिल्हा-रायगड (१ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)
८)	गटविकास अधिकारी, पंचायत समिती-माणगाव, रायगड (१ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)
९)	गटविकास अधिकारी, पंचायत समिती-रोहा, रायगड (३ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)

१०)	मुख्य अधिकारी, नगरपंचायत माणगाव, माणगाव,रायगड (१ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)
११)	मुख्य अधिकारी, नगरपंचायत रोहा, रोहा,रायगड (३ सप्टेंबर, २०२१ रोजी)
१२)	सहसंचालक, औद्योगिक, आरोग्य व सुरक्षा संचालनालय, ६ वा मजला. कोकणभवन एनेक्स, सीबीडी बेलापूर, नवी मुंबई (रोजी ६ सप्टेंबर, २०२१)
१३)	सह मुख्य नियंत्रक, स्फोट, ए-१ आणि ए-२, ५ वा मजला, सीजो कॉम्पेक्स, सीबीडी बेलापूर, नवी मुंबई (रोजी ६ सप्टेंबर, २०२१)
१४)	ग्रामपंचायत कार्यालय राटवड (भाग) (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
१५	ग्रुप ग्रामपंचायत कार्यालय दाखणे (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
१६	ग्रुप ग्रामपंचायत कार्यालय पानसाई (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
१७	ग्रुप ग्रामपंचायत कार्यालय निलज (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
१८	ग्रुप ग्रामपंचायत कार्यालय भूवन (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
१९	ग्रुप ग्रामपंचायत कार्यालय पोतनेर (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
२०	ग्रुप ग्रामपंचायत कार्यालय भाले (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
२१	ग्रुप ग्रामपंचायत कार्यालय निझामपूर (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
२२	ग्रुप ग्रामपंचायत कार्यालय कडापे (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
२३	ग्रुप ग्रामपंचायत कार्यालय पहूर (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
२४	ग्रामपंचायत कार्यालय जामगाव (रोजी ३ सप्टेंबर, २०२१)
२५	उप प्रादेशिक कार्यालय,मप्रनि मंडळ,महाड (रोजी १ सप्टेंबर, २०२१)
२६	प्रादेशिक कार्यालय,मप्रनि मंडळ, रायगड (रोजी ६ सप्टेंबर, २०२१)
२७	सहसंचालक (जल प्रदूषण नियंत्रण), मप्रनि मंडळ,मुंबई (रोजी ७ सप्टेंबर, २०२१)

२८	संचालक, पर्यावरण आणि वातावरणीय बदल विभाग, महाराष्ट्र शासन, नवीन प्रशासकीय इमारत, मुंबई (रोजी ७ सप्टेंबर, २०२१) आणि
२९	संकेतस्थळ, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ

उपरोक्त जाहिर सूचनेनुसार, स्थानिक जनतेस संबंधित प्रकल्पाविषयी पर्यावरणीय सूचना, टीका टिप्पणी वा आक्षेप नोंदविण्याचे आवाहन करण्यात आलेले होते. तसेच सर्व उपस्थितांना त्यांचे काही प्रस्तावित प्रकल्पाविषयी काही विचार, सूचना वा आक्षेप/ निवेदन असल्यास ते तोंडी किंवा लेखी स्वरुपात उपस्थित करण्याबाबत विनंती केली.

समन्वयक यांनी अध्यक्षा यांनी पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी सुरु करण्याची विनंती केली.

अध्यक्षांच्या परवानगीने प्रकल्पाचे पर्यावरण सल्लागार यांनी प्रकल्प प्रवर्तक यांच्या वतीने प्रस्तावित प्रकल्पाविषयी सादरीकरण सादर केले. ते खालीलप्रमाणे-

१) प्रस्तावना

२) प्रस्तावित प्रकल्पाचे स्पष्टीकरण

३) बेसलाईन पर्यावरणीय डेटा

४) पर्यावरण आघात व्यवस्थापन योजना आणि बजेट

५) प्रस्तावित प्रकल्पामुळे प्रकल्पग्रस्तांचे फायदे,

६) सारांश आणि निष्कर्ष

पर्यावरण सल्लागार यांनी खालीलप्रमाणे सांगितले की -

प्रकल्प प्रवर्तक महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ (एमआयडीसी) दिघी बंदर आधारित औद्योगिक क्षेत्र (डीपीआयए) प्रस्तावित करत असून त्यात ५०४०.०४ हेक्टर आणि रुपये २१०० कोटींची गुंतवणूक आहे. प्रस्तावित क्षेत्र हे कोकण रेल्वे लाईनच्या कोलाड आणि

मुंबई-गोवा एनएच-६६ च्या लगतच असून मुंबईपासून ११५ कि.मी. आणि पुण्यापासून १०० कि.मी. अंतरावर आहे. डीपीआयए हे महाराष्ट्रातील डीएमआयसी कॉरिडॉरच्या बाजूने बंदर आधारित स्वयंपूर्ण, भविष्यातील गुंतवणूक स्थळ म्हणून विकसित होणा-या प्रमुक नोड्सपैकी एक आहे.

एमआयडीसी कमी प्रदूषणकारी, कमी धोकादायक उद्योगांना आकर्षित करण्यासाठी विशेष लक्ष देईल. औद्योगिक वसाहत खालील 2 तालुक्यांतील 15 गावांमध्ये विकसित करण्यात येणार आहेः-

माणगांव तालुकाः- रातवड (काही भाग), कोशिंबळे (निझामपूर), पानसाई,कळवण, निलज,घोटवळ, डाखणे, पोटनेर, भाले, जवते, निझामपूर, कांडलगांव (बुद्रुक)

तालुका रोहाः- जामगांव, पाथरशेट, पहूर

प्रकल्पाच्या पर्यावरण सल्लागाराने पुढे सांगितले की, नियोजित औद्योगिक क्षेत्रात तीन झोनमधील उद्योगांचा समावेश केला जाईल, म्हणजे - अभियांत्रिकी, औषधे आणि फॉर्म्युलेशन आणि अन्न् प्रक्रिया. त्याचप्रमाणे या क्षेत्रात निवासी वसाहती, सामाजिक सोयीसुविधा कैंद्रे, दवाखाने, फायर ब्रिगेड स्टेशन, सांडपाणी प्रक्रिया कैंद्र, इ. सुविधा पुरविण्यात येतील.

पर्यावरण सल्लागार हे सर्व क्षेत्रांची माहिती देताना काही स्थानिकांनी आम्हांला याबाबत काही आक्षेप नोंदवायचे आहेत असे प्रतिपादन केले. यावेळी पर्यावरण सल्लागार यांनी सांगितले की प्रथम सादरीकरण पूर्ण करुन द्यावे, नंतर सूचना, आक्षेप नोंदविण्यास वेळ दिला जाईल.

पर्यावरण सल्लागार यांनी प्रकल्पाची वैशिष्ट्ये सांगितली. त्यांनी सांगितले की प्रकल्पासाठी लागणारे पाणी हे कुंडलिका नदीतून घेण्यात येईल. त्याची परवानगी घेण्यात आलेली आहे. त्यांनी सांगितले की प्रकल्पात उत्पन्न होणा-या सांडपाण्यावर प्रक्रिया करुन त्याचा उत्पादन प्रक्रियेत पुनर्वापर करण्यास येईल. येथे प्रकल्पात उत्पन्न होणारे सांडपाणी हे

कंपनीच्या आवाराबाहेर जाणार नाही. यास शून्य द्रव निःस्सारण प्रकल्प म्हणजे ZLD – Zero Liquid Discharge प्रकल्प असे म्हणतात.

संपूर्ण प्रकल्प कार्यान्वित झाल्यानंतर येथे स्थानिकांना रोजगाराची संधि प्रचंड प्रमाणात निर्माण होईल. त्याचप्रमाणे प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष रोजगारात प्रचंड प्रमाणात वाढ होईल. प्रकल्पामुळे परिसरात पायाभूत सुविधा म्हणजे रस्त्यांचे जाळे, पाणी पुरवठा, आरोग्य व्यवस्थेत वाढ होईल.

यावेळी उपस्थितांनी एकेका मुद्यांवर चर्चा करावी अशी सूचना केली. त्यावेळी पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी सादरीकरण पूर्ण झाल्यानंतरच सूचना करावी असे सांगितले. आपणास ज्या मुद्द्यावर विचारायचे आहे, ते प्रश्न लिहून ठेवावे अशी सूचना केली.

यावेळी श्रीमती. उल्का महाजन यांनी आक्षेप नोंदविला की कुठल्या मुद्द्यांवर आक्षेप नोंदवावा, कारण स्थानिकांना कुठलाच दस्तावेज प्राप्त झालेला नाही. जर एक महिना आधी नोटीस दिली, तर सर्व दस्तावेज एक महिना आधी सर्व स्थानिकांना उपलब्ध होणे आवश्यक होते. ग्रामपंचायत कार्यालयात दस्तावेज मिळाले नाहित. आता सादरीकरण पाहिल्यावर सर्वसामान्य माणसे याबाबत प्रश्न कसे विचारु शकतील? येथे शेतकरी आहेत, शेतमजूर आहेत,ही जनसुनावणी एक चेहरा असून,कारण ती सरकारला दाखवायची लागेल. काही स्थानिक उपस्थितांनी त्याच्या मतास पाठिंबा दिला. त्यावेळी श्रीमती. उल्का महाजन यांनी सांगितले की आज आम्हांला दस्तावेज उपलब्ध करुन देण्यात यावा व एक महिन्याने परत जनसुनावणी आयोजित करण्यात यावी. सदरहू दस्तावेज ही तहसील कार्यालय, ग्रामपंचायत कार्यालय यांच्याकडे नव्हते. दस्तावेजचा अभ्यास करण्यास तज्ज्ञ व्यक्तींपेक्षा जास्त वेळ सामान्य जनतेस लागतो. यावेळी उपस्थितांनी एकच गलका करुन त्यांच्या मागणीस पाठिंबा दिला.

यावेळी सदस्य, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांना येथे सांगितले की सर्व दस्तावेज एक महिना अगोदर सर्व ग्रामपंचायत कार्यालयास उपलब्ध करुन देण्यात आलेले आहेत. त्याची रितसर पोच म.प्र.नि.मंडळ कार्यालयात आहे. तरीही उपस्थितांपैकी बरेचजण ऊभे राहून आक्षेप घेत होते. सदरहू नकाशा हा इंग्रजीत असून तो स्थानिकांसाठी मराठीत घेणे आवश्यक होते असेही मत काहींनी उपस्थित केले.

या विषयावर ताबडतोब चर्चा व्हावी, अशी बहुतेक उपस्थितांची इच्छा होती. ही जनसुनावणी बेकायदेशीर असल्याने तात्काळ थांबवावी, असे मत श्रीमती उल्का महाजन यांनी व्यक्त केले.

त्यावेळी काही उपस्थितांनी सांगितले की, त्यांना उद्योग हवे आहेत, पण आधी ऐकले पाहिजे.

सादरीकरणानंतर, आयोजिका, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी उपस्थितांना प्रस्तावित प्रकल्पाबाबत पर्यावरणीय सूचना किंवा हरकती उपस्थित करण्याचे आवाहन केले.

<u>खालील उपस्थितांनी चर्चेत भाग घेतला व त्यांच्या प्रश्नांना पर्यावरण सल्लागार / प्रकल्प प्रवर्तक / पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी दिलेली उत्तरेः-</u>

१) **<u>श्री राजाराम तुकाराम रणपिसे, सरपंच, निझामपुर ग्रामपंचायत, तालुका - माणगाव, जिल्हा-रायगडः-</u>**

श्री रणपिसे यांनी सांगितले की सर्व्हे नं.३३, निझामपूर यावर अधिग्रहित (Acquired) म्हणून चिन्हांकित केलेले आहे. मात्र, चिन्हांकित जागेत निवासी घरे आहेत. ते शिक्के रद्द केले पाहिजेत. निजामपूरच्या आसपास घरे आहेत. निजामपूरच्या आसपास किमान ५०० मीटर अंतर सोडणे योग्य ठरेल. काही भूखंडांवर शिक्का मारण्यात आला आहे, तर काहींवर शिक्का मारलेला नाही. याठिकाणी पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था केल्याचे बैठकीत सांगण्यात

आले, मात्र गावांचे नाव सांगितले जात नाही. आम्ही आमचे पाणी देणार नाही. महाड एमआयडीसीचे सध्याचे कामकाज आपण पाहत आहोत. काळ नदीत औद्योगिक सांडपाणी व घरगुती सांडपाणी सोडले जाते, त्यामुळे रोगराई पसरत आहे. मासे मरण्याच्या घटना वारंवार घडत आहेत. आम्ही अनेक वेळा जिल्हा प्रशासन आणि म.प्र.नि. मंडळाकडे आमच्या तक्रारी नोंदवल्या आहेत. आताच एमआयडीसी पिण्यायोग्य पाणी देणार असल्याची माहिती मिळाली आहे. मग त्यासाठी आम्हाला कालमर्यादा द्या. येथे ५० गावे, वसाहती (वाड्या) आहेत. उर्वरित गावे वंचित ठेवणार का? पर्यावरणीय (सामाजिक) सर्वेक्षण संबंधित ग्रामपंचायतींना न कळवता केले जाते. ते बोगस सर्वेक्षण आहे. ग्रामपंचायतीच्या सरपंचांनाही माहित नाही की गावात केव्हा येऊन सर्वेक्षण केले.

लोकप्रतिनिधींना विश्वासात घेऊन सर्वेक्षण करावे. आम्हाला उद्योग हवे आहेत. परिसरातील व्यवसाय वाढलेच पाहिजेत. स्थानिकांना रोजगाराच्या संधी मिळाल्या पाहिजेत. स्थानिक शेतकऱ्यांनी त्यांच्या बागायती जमिनी एमआयडीसीला दिल्या, पण त्यांना ना एमआयडीसीमध्ये नोकरी मिळाली, ना एमआयडीसीमध्ये स्थापन झालेल्या अन्य कोणत्याही कंपनीत. त्यामुळे तरुण मुला-मुलींना येथून ठाणे, मुंबई येथे स्थलांतरित व्हावे लागते. लोकांचे लक्ष विचलित करण्यासाठी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ (एमपीसीबी) केवळ कागदावरच कारवाई करत असल्याचे दिसून येते. याचा फटका स्थानिकांना सहन करावा लागत आहे. ते लोकांच्या जीवाशी खेळत आहेत.

शेतकरी आणि स्थानिकांना ज्या सुविधा द्यायला हव्यात त्या दिल्या जात नाहीत. नुसते कागदावर दाखवून स्वीकारले जाणार नाही. त्याची हमी एमआयडीसीने द्यावी. अधिकारी येतात, फक्त तोंडी आश्वासने देतात. अशा प्रकारचा आम्ही निषेध करतो. आता येथे पर्यावरण सर्वेक्षण अजिबात झाला नसल्याचे स्थानिकांचे म्हणणे आहे. या निजामपूर परिसरात २०० हून अधिक अभियंते बेरोजगार आहेत. स्थानिक अभियंत्यांना नोकरीची संधी देण्याऐवजी मुंबई,

पुण्याबाहेरील लोकांना आणले तर ते आम्हाला मान्य होणार नाही. या सर्व गोष्टींसाठी आंदोलन करावे लागेल.

पर्यावरण जनसुनावणी समितीच्या अध्यक्षांनी संबंधित अधिकाऱ्यांना उत्तरे देण्याचे निर्देश दिले. यावेळी प्रकल्प पर्यावरण सल्लागाराने उत्तरे द्यायला सुरुवात केली. श्रीमती. उल्का महाजन, स्थानिक सहभागी यांनी त्यावर आक्षेप घेतला आणि सल्लागाराने उत्तरे देऊ नयेत, अशी मागणी केली, कारण सल्लागार हा सरकारी अधिकाऱ्यांप्रमाणे बांधील नाही. सर्व सहभागींनी आणि स्थानिक लोकांनी मिस उल्का महाजन यांनी व्यक्त केलेल्या आक्षेपांचे समर्थन केले की केवळ सक्षम-अधिका-यांनीच प्रश्नांची उत्तरे देण्यात यावीत. यावेळी प्रकल्प सल्लागाराने एमआयडीसीचे कार्यकारी अभियंता येथे उपस्थित असून त्यांच्या देखरेखीखाली हा प्रकल्प विकसित करण्यात येत असल्याचे सांगितले.

यावेळी प्रकल्प प्रवर्तकांचे कार्यकारी अभियंता यांनी सांगितले की हा विषय/मुद्दा एमआय़डीसीच्या नियोजन विभागाच्या कक्षेत येतो. आम्ही आमच्या नियोजन विभागाला अहवाल देऊ की जनसुनावणीत निजामपूरभोवती ५०० मीटर अंतराची मागणी करण्यात आलेली होती. तसेच काही ठिकाणी जमिनीवर शिक्का मारण्यात आला आहे तर काही ठिकाणी शिक्का मारलेला नाही. हे प्रकरण मार्गी लावले जाईल, सर्वांच्या हितासाठी याबाबत निर्णय घेतला जाईल.

२) <u>श्री प्रतिक रहाटे, राहणार-निझामपूर, तालुका-माणगाव, जिल्हा-रायगडः-</u>

महाराष्ट्र शासनाने निजामपूर आणि आसपासचा परिसर औद्योगिक क्षेत्र म्हणून घोषित केला आहे. ते क्षेत्र एमआयडीसीच्या मालकीचे नाही. प्रथम ते क्षेत्र रद्द केले पाहिजे. त्यानंतरच स्थानिक लोक निवासी क्षेत्र म्हणून त्याचा वापर करू शकतात.

येथे, प्रकल्प प्रवर्तकांनी संबंधित विभागाबरोबर चर्चा करुन याबाबत योग्य निर्णय घेण्याचे आश्वासन दिले.

३) **<u>श्री सुधीर दत्तू पवार, माजी सदस्य, पंचायत समिती, राहणार-निझामपूर, तालुका-माणगाव, जिल्हा-रायगडः-</u>**

श्री रहाटे यांनी केलेल्या मागणीला श्री पवार यांनी पाठिंबा दिला. ते म्हणाले की, गेल्या २५ वर्षांपासून शासनाने नुसते औद्योगिक क्षेत्र घोषित केले, त्यानंतर काहीच केलेले नाही. त्यामुळे हा औद्योगिक क्षेत्र (झोन) त्वरित रद्द करून त्याचे पुन्हा निवासी क्षेत्र (झोन)मध्ये रूपांतर करण्यात यावे.

४) **<u>श्री चंद्रशेखर रावसाहेब खानविलकर, महाड विधान सभा, माणगाव राष्ट्रवादी कॉंग्रेस अध्यक्षः-</u>**

आज तुम्ही योजना बदलण्याचे आश्वासन देत आहात. मात्र २००९ मध्ये प्रत्येक गावात बैठका झाल्या. तत्कालीन अधिकाऱ्यांनी जनजागृती केली. त्यावेळी २०० मीटर अंतर (बफर झोन) ठेवण्यात येईल, असे आश्वासन देण्यात आले होते. तसेच केमिकल झोन होणार नाही, असे आश्वासन दिले आहे. आता येथे सादरीकरणात माहिती देण्यात आली की येथे फार्मास्युटिकल्स आणि फॉर्म्युलेशन कंपन्या आहेत. ह्या रसायनांशी जोडलेल्या आहेतच. फूड झोन असेल असेही सादरीकरणात दाखविण्यात आलेले आहे. तेही रसायनांशी संबंधित आहेत.

आमची जमीन ही डीएमआयसी प्रकल्पासाठी संपादित करण्यात आलेली होती, ती आता एमआयडीसी कडे हस्तांतरित करणार आहेत. त्यांच्या आश्वासनांनुसारच आम्ही आमची जमीन डीएमआयसीसाठी दिली आहे. आम्हाला फूड झोन आणि फार्मा झोन नको आहेत. आम्हाला येथे फक्त अभियांत्रिकी क्षेत्र हवे आहे. या एका ही अटीवरच आम्ही या एमआयडीसीच्या उभारणीसाठी सहकार्य करू. आम्हांला आधीच वचन दिले होते की २०० मीटर अंतर आमचे असेल. आता तुम्ही म्हणताय बफर झोन असेल. पण बफर झोन क्षेत्र फक्त एमआयडीसीच्या ताब्यात असेल. दुसरे म्हणजे, ज्यांनी एमआयडीसीला जमिन देण्यास नकार

दिला असेल, किंवा मान्य केले नसेल, त्यांच्यावर दबाव आणण्यात येऊ नये. यावेळी प्रकल्प प्रवर्तकाने कोणतीही जमीन जबरदस्तीने संपादित केली जाणार नसल्याचे आश्वासन दिले.

जे स्वेच्छेने देतील त्यांच्या जमिनी घ्याव्यात, पण जमीन घेण्यासाठी कोणतीही सक्ती करण्यात येऊ नये. 32A आणि 32B वगळता 7/12 गावनिहाय शेतकऱ्यांच्या नावावर असावा. २०० मीटरचा आर झोन एमआयडीसीचा नसून गावाचाच असावा. प्रत्येक गावाचे आर झोन क्षेत्र वेगळे असावे.

एमआयडीसीचे कार्यकारी अभियंता यांनी कोणावरही जबरदस्ती केली जात नसल्याचे उत्तर दिले. संमतीनेच जमीन घेतली जात आहे. स्थानिक शेतकरी आता गावाबाहेर २०० मीटर अंतरावर एमआयडीसी असावी असा मुद्दा उपस्थित करण्यात आला, पण हा प्रश्न आमच्या नियोजन विभागाचा आहे. आम्ही याची दखल घेतली असून आमच्या नियोजन विभागाशी चर्चा करू. यावेळी काही स्थानिकांनी याबाबत प्रश्न विचारण्यास सुरुवात केली. त्यावेळी पर्यावरण जनसुनावणी समितीच्या अध्यक्षांनी ग्रामस्थांच्या प्रश्नावर चर्चा व त्याबाबत निर्णय घेतला असल्याचे उत्तर दिले.

५)श्री नथुराम शंकर वाघमारे, राहणार-माणगाव, तालुका-महाड, जिल्हा-रायगडः-

वनहक्क कायदा २०१० मध्ये अंमलात आला. त्यानुसार वनाधिकार एकत्रितपणे दिले जातात. एमआयडीसी वनजमीन अंतर्गत आली असेल तर ती घेण्याचा अधिकार एमआयडीसीला आहे का? आणि एमआयडीसी प्रदूषण करणार नाही याची लेखी हमी आजच उपलब्ध करून द्यावी.

६) श्रीमती. उल्का महाजन, सामाजिक कार्यकर्त्या, जिल्हा-रायगडः-

वनहक्क कायद्यांतर्गत सामूहिक वन हक्क दिले जातात. तुमच्या पर्यावरणीय आघात मूल्यांकन (EIA) अहवालात आणि सादरीकरणात वन हक्काचा उल्लेखही केलेला नाही. आदिवासी आणि गावकऱ्यांना दिलेल्या सामूहिक वनहक्कांवर या प्रकल्पामुळे बाधा होण्याची शक्यता आहे.

यावेळी पर्यावरण जनसुनावणी समितीच्या अध्यक्षांनी मत मांडले की येथे संमती दिली नाही, त्यामागे इतरही कारणे असू शकतात. यावेळी उल्का महाजन यांनी सांगितले की सामूहिक वनहक्क हे केवळ आदिवासी समाज आणि ग्रामस्थांना दिले जातात.

पर्यावरणीय आघात मूल्यांकन (EIA)अहवाल जैवविविधता कायद्यानुसार तयार करणे अपेक्षित आहे आणि जैवविविधता कायद्यातील निकषांचे पालन करण्यासाठी जिल्हा जैव-विविधता समितीने प्रथम पर्यावरणीय आघात मूल्यांकन (EIA) अहवालास मान्यता देणे अपेक्षित आहे.

दुसरा मुद्दा म्हणजे वनहक्क कायद्यानुसार वन व्यवस्थापनाचे सर्व अधिकार आदिवासी समाज आणि गावकऱ्यांना दिलेले आहेत. त्याचा या अहवालात विचार केलेला नाही. त्यांच्या सामुहिक वनहक्कांवर परिणाम होईल असे एका शब्दातही अहवालात म्हटलेले नाही. प्रकल्प प्रवर्तकाने उत्तर दिले की हा मुद्दा येथे लागू होत नाही, जर वन हक्क कायदा लागू असेल, तर मार्गदर्शक तत्त्वांचे पालन केले जाईल आणि अंतिम EIA अहवालात त्याची नोंद घेण्यात येईल.

अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी येथे सांगितले की सदरहू बाबीची बैठकीच्या इतिवृतात नोंद घेण्यात येईल.

ही जनसुनावणी घेताना प्रकल्प प्रवर्तकाने सर्व नियम व निर्देशांचे सर्रास उल्लंघन केले आहे. सर्व संबंधित कागदपत्रे ३० दिवस अगोदर तहसील व ग्रामपंचायत कार्यालयात उपलब्ध करून देणे बंधनकारक आहे. कागदावर दाखविले जात असले तरी ग्रामसेवक, सरपंच व सर्वसामान्यांना कागदपत्रे उपलब्ध करून दिली जात नाहीत. ही एक मोठी प्रक्रियात्मक चूक (Procedural Mistake) आहे. त्यामुळे ही जनसुनावणीची प्रक्रिया बेकायदेशीर आहे. कालमर्यादा पाळली जात नाही, त्यामुळे ही जनसुनावणी बेकायदेशीर आहे.

त्यामुळे ही जनसुनावणी रद्द करून आता पुढील एक महिन्याची तारीख देण्यात यावी. गेल्या सहा महिन्यांपासून या विषयावर शासकीय विभाग काम करत आहे, मात्र येथे सर्वसामान्यांना योग्य वेळ दिला जात नाही.

स्थानिक वृत्तपत्रात जाहीर सूचना प्रसिध्द करण्यात आल्या, तरी प्रसिद्धी दिली जात नाही.

पुढचा मुद्दा येतो २०१२ पासून भूसंपादनाची प्रक्रिया सुरू करण्यात आलेली होती. भूसंपादन कायदा हा २०१३ नंतर अस्तित्वात आला. भूसंपादन कायदा असे सांगतो की भूसंपादन थेट केले नाही आणि नुकसान भरपाई स्वीकारली नाही, तर हा कायदा अस्तित्वात येतो. २०१३ कायद्यानुसार, प्रथम पर्यावरण आघात मूल्यांकन, नंतर सार्वजनिक सुनावणी आणि नंतर सामाजिक पर्यावरण सुनावणी. या प्रक्रियेचे हेतुपुरस्सर उल्लंघन केले आहे, त्यामुळे ही जनसुनावणी बेकायदेशीर आहे. प्रकल्प प्रवर्तककांकडून महाराष्ट्र शासनाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांचे उल्लंघन केले जाते.

पुढचा मुद्दा या भागात भातशेती करणाऱ्या शेतकऱ्यांचा आहे. तसेच एक कालवाही आहे. याचा या अहवालात कुठेही उल्लेख नाही आणि जिथे भातशेती नाहीत तिथे तृणधान्ये घेतली जातात. त्याचा उल्लेख नाही. तसेच इतर पिके आणि भाजीपाला याबाबत काहीही नमूद केलेले नाही.

एमआयडीसी कायदा, १९६१ आणि भूसंपादन कायदा, १८९४ हा केवळ नुकसानभरपाईसाठी विचारात घेतला होता, परंतु २०१३ च्या भूसंपादन कायद्यानुसार प्रकल्पाच्या पर्यावरणीय मूल्याचा विचार करण्यात आलेला नाही. ही एक पर्यावरणीय सार्वजनिक सुनावणी आहे, परंतु पर्यावरण सल्लागार यांनी स्थानिक क्षेत्राची जैवविविधता विचारात घेतली दिसून येत नाही आणि ती चांगली रचना केलेली नाही. जैवविविधता कायद्यांतर्गत जिल्हा समितीने केलेल्या शिफारशींचा अहवालात समावेश करावा लागतो. राज्य स्तरीय जे जैवविविधता मंडळ आहे. त्यातील निष्कर्षांचाही विचार करण्यात आलेला नाही.

प्रकल्पासाठी लागणारे पाणी स्थानिक पातळीवर उपलब्ध आहे का, याचा अभ्यास करण्यास वेळ लागणार आहे. कारण सर्व पाणी एमआयडीसी घेणार असून गावातील लोकांना पाणी मिळेल की नाही याचा कुठेही उल्लेख नाही.

महाड एमआयडीसीतील पाणी व सांडपाण्याचा प्रश्न एमआयडीसीने अजूनपर्यंत का सोडवला नाही? आजही एमआयडीसीच्या अखत्यारित असलेल्या सावित्री, गांधारी आणि काळ नद्या अत्यंत प्रदूषित पाण्याने वाहत आहेत. नद्या कुठे वाहतात हे सर्वांनाच माहीत आहे.

येथे जे वचन दिले आहे ते प्रथम अंमलात आणावे. माती कुठून येणार याबाबत माहिती देण्यात आलेली नाही. आमच्या अभ्यासानुसार, महाड, पोलादपूर परिसरात भूस्खलनाच्या २५० हून अधिक घटना घडल्या आहेत. डोंगरमाथ्यावरील भागात बेकायदेशीर उत्खनन करण्यामुळे भूस्खलना होते. त्यामुळे ज्याच्याकडे जमीन होती त्या व्यक्तीचे नुकसान आणि रोजगार बुडण्याची गंभीर परिस्थिती आहे. ही जनसुनावणी बेकायदेशीर आहे.

सादरीकरणात पर्यावरण देखभाल खर्चाची रूपरेषा दिली आहे. फक्त पाच लाख वार्षिक खर्च, पर्यावरण दक्षता कक्षाचा खर्च 22 लाख दाखवला आहे. हे आकडे हास्यास्पद आहेत. पर्यावरणाची हानी होणार आहे, यासाठी ही यंत्रणा उपयुक्त ठरणार नाही.

ग्रामपंचायत कडापे येथे घरगुती सांडपाणी प्रक्रिया सयंत्रणा (STP) का बसवत नाही? तुम्ही नद्या प्रदूषित केल्या आहेत, त्या आधी स्वच्छ करा. सर्व मोठे दावे/आश्वासने दिली जातात, ते पूर्णपणे खोटे आहेत.

या प्रकल्पात नागरी घन कचऱ्याची विल्हेवाट आणि त्यावर प्रक्रिया करण्याबाबतचा कोठेही उल्लेख नाही. पर्यावरण अभ्यास करताना सर्वेक्षण कुठे केले, कोणत्या ग्रामपंचायतींमध्ये कोणते सरपंच भेटले याचा उल्लेख नाही. ग्रामपंचायत कार्यालयात नोंदणी केल्यानंतरच सर्वेक्षण करणे बंधनकारक आहे. येथे कोणताही पत्रव्यवहार दाखवलेला नाही. 10 किमी मधील परिघातील , जे काही इको-सेन्सिटिव्ह झोन (ESZ) आहेत, त्याचा उल्लेख नाही. सर्व परिसर

पश्चिम घाटाजवळ येतो. कांदळवन ESZ अंतर्गत येते. 10 किमीच्या आत येणाऱ्या गावांची यादी आम्ही मागवली आहे. काहीही दिले जात नाही

ही जनसुनावणी प्रक्रिया बेकायदेशीर, हास्यास्पद, लोकशाहीविरोधी आहे. त्यामुळे जनसुनावणी थांबवून एक महिन्यानंतरची पुढील तारीख द्यावी. तोपर्यंत, आम्ही आमच्या तज्ज्ञांकडून या अहवालाचा अभ्यास करू आणि नंतरच्या तारखेला येऊ. अन्यथा राज्य आणि केंद्र सरकारच्या पातळीवर आम्हाला आवाज उठवावा लागेल. इथून पुढची सगळी उत्तरे सरकारी अधिकाऱ्यांनी द्यावीत. कारण सरकार जनतेला बांधील आहे. आम्ही सरकारला जाब विचारू शकतो.

अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जनसुनावणी समिती यांनी प्रकल्प प्रस्तावकांना इको सेन्सेटिव्ह झोनबद्दल संपूर्ण माहिती देण्याबाबत निर्देश दिले.

प्रकल्प प्रवर्तक यांनी सांगितले की सुरुवातीला हा प्रकल्प 6,400 हेक्टरचा होता. आम्ही एकूण १९ गावांमधील प्रकल्पासाठी पर्यावरण आणि वातावरणीय बदल मंत्रालय, महाराष्ट शासन, मुंबई यांच्याकडे अर्ज सादर करण्यात आलेला होता. यातील चार गावे इको सेन्सिटिव्ह झोनमध्ये येतात आणि ताम्हिणी घाटापासून जवळ असल्याचे नंतर कळले. त्यामुळे ती चार गावे वगळण्यात आली आहेत. त्यामुळे चार गावे कमी झाल्याने आमचे क्षेत्र ५०४० हेक्टरवर आले. स्थानिक लोकांनी चार गावांची नावे विचारली असता ती भुवन, वावे देवळी, पाथरशेत आणि बोंडशेत असल्याचे सांगण्यात आले.

येथे पर्यावरण सल्लागार यांनी माहिती दिली की MIDC ने पश्चिम घाटाखालील इको सेन्सिटिव्ह झोन यादीतून वगळण्यासाठी राज्य आणि केंद्र सरकारकडे निवेदन दिलेले आहे. ही जमीन एमआयडीसीने संपादित केली असली तरी केंद्र सरकारने त्यावर कोणताही निर्णय घेतलेला नाही. त्यामुळे पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, मुंबई यांनी ती चार गावे

वगळून उर्वरित प्रस्ताव सरकारला सादर करण्यास सांगितले होते. त्यामुळे केवळ १५ गावे प्रस्तावित करण्यात आली आहेत.

अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी किती साहित्य आवश्यक आहे आणि ते कुठून आणले जाणार आहे, याची माहिती देण्याचे निर्देश दिले. प्रकल्प प्रवर्तकांनी सांगितले की स्लाइड क्रमांक ११ मध्ये सामग्रीची माहिती आहे. ते म्हणाले की सामग्री केवळ पर्यावरणाच्या परवानगी असलेल्या खाणींमधून काढली जाईल.

७) <u>श्री जनार्दन मानकर, राहणार-कडापे गाव, जिल्हा - रायगडः -</u>

त्यांनी सांगितले की ते उल्का ताईंनी उपस्थित केलेल्या विचार, सूचना यांच्या बाजूने बोलत आहे.

सौ. इंदिरा गायकवाड, आयोजिका, पर्यावरणविषयक जनसुनावणी समिती यांनी सांगितले की, पर्यावरण आघात मूल्यांकन अधिसूचनेनुसार, सर्व कागदपत्रे सर्व ग्रामपंचायत कार्यालयांना ३० दिवस अगोदर उपलब्ध करून देण्यात आलेली होती. सर्व ग्रामपंचायत कार्यालयांनी पोचपावती दिल्या असून स्थानिक एमपीसीबी कार्यालयात उपलब्ध आहेत.

श्री विद्यासागर किल्लेदार, सदस्य, पर्यावरणविषयक जनसुनावणी समिती यांनी सांगितले की पर्यावरण आघात मूल्यांकन अधिसूचनेनुसार, ३० दिवस अगोदर एक स्थानिक व एक राष्ट्रीय स्तरावरिल वृत्तपत्रात जाहिर सूचना प्रकाशित करण्यात आलेली होता. प्रकल्प परिसरातील सर्व ग्रामपंचायती कार्यालयात आणि शासकीय अधिसूचित कार्यालये यांचेकडे ३० दिवस अगोदर माहिती उपलब्ध करुन देण्यात आलेली होती. त्यांनी अधिसूचित सर्व शासकीय कार्यालये, ग्रामपंचायत कार्यालये यांची नांवे व अहवाल उपलब्धे केलेल्याची तारीख वाचून दाखविली. सदस्य यांनी सांगितले की सर्व कार्यालयांनी दिलेली पोचपावती उपलब्ध आहे.

येथे अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी सांगितले की, या बैठकीत स्थानिक लोकांनी केमिकल झोन नसावा, अशी मागणी केली होती, त्यात त्यांनी फार्मा कंपन्यांसाठी आक्षेप घेतला आहे. स्पष्टीकरण दिले पाहिजे. यावेळी सर्व सहभागींनी एकच गोंधळ घातला. या प्रकल्पाची जनसुनावणी नियमानुसार झाली नसल्याने ही मोठी चूक असल्याचा आक्षेप त्यांनी घेतला. ती त्वरित रद्द करावी. त्यामुळे फार्मा कंपनी काय आहे, याबाबत कोणतेही स्पष्टीकरण देऊ नये, अशी मागणी त्यांनी केली. येथे प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की आम्ही फार्मा च्या कंपन्या फॉर्म्युलेशन आणि आयुर्वेदिक औषधांसाठी आणण्याचा प्रयत्न करत आहोत.

एमआयडीसीचे अधिकारी व्यासपीठावर आहेत, अशी टीका श्री मानकर यांनी येथे केली. आम्हाला उद्योगांची यादी हवी आहे, कोणते उद्योग उभारणार? येथे अभियांत्रिकी उद्योग येणार आहेत, अशी मोठमोठी आश्वासने अनेक नेत्यांनी यापूर्वी दिली आहेत. पाच वर्षांची मुदत देण्यात आली होती. पाच वर्षांत हा उद्योग सुरू होणार असेल, तर पाच वर्षांनंतर उपलब्ध होणाऱ्या स्थानिक तरुणांना कोणते शिक्षण आणि प्रशिक्षण मिळाले पाहिजे, हे कळायला हवे. त्यासाठी मार्गदर्शन उपलब्ध करून द्यावे, वर्षानुवर्षे स्थानिक तरुणांना कामासाठी सक्षम केले पाहिजे. एमआयडीसीने स्थानिक तरुणांना खुलासा करावा, अशी मागणी त्यांनी केली.

याठिकाणी एमआयडीसी अधिकाऱ्यांनी माहिती दिली की, प्रकल्पग्रस्त व्यक्ती म्हणजे ज्याची जमीन बाधित आहे. तो/ती स्थानिक अंतर्गत येतो. स्थानिक म्हणजे या मातीतील पुत्र यांना 80% नोकरी द्यावी.

पर्यावरण जनसुनावणी समितीच्या अध्यक्षांनी या विषयावर चर्चा व्हायला हवी, अशी टिप्पणी केली. ७१% भूसंपादन पूर्ण झाल्याचे सादरीकरणात दाखवण्यात आले आहे. सर्वसंमतीने जमीन

संपादित करण्यात येत असल्याचे प्रकल्प अधिकाऱ्यांनी सांगितले. ज्या खातेदारांची नावे उपलब्ध आहेत त्यांनाच मोबदला दिला जातो.

नदी प्रदूषण न होण्यासाठी एसटीपी बांधण्यात येणार असल्याची माहिती आहे. बहुतेक कंपन्यांना ZLD म्हणजेच झिरो लिक्विड डिस्चार्ज अनिवार्य केले जाईल.

याठिकाणी स्थानिक नागरिकांनी नाराजी व्यक्त केली. प्रक्रियेनंतर निघणारे सांडपाणी प्रक्रियेत पुन्हा वापरला जाईल, असे स्पष्ट करण्यात आले. कोणत्याही परिस्थितीत सांडपाणी औद्योगिक वसाहतीबाहेर जाणार नाही, असे आश्वासन सादरीकरणात दिले आहे.

८) **श्री दिलिप विनायक उत्तेकर, राहणार - कुंभारणे**

गेल्या दहा वर्षांपासून भूसंपादनाची प्रक्रिया सुरू होती, तर आता जनसुनावणी का घेतली जात आहे, याचा खुलासा व्हायला हवा.

पर्यावरण सल्लागाराने उत्तर दिले की पर्यावरण, वने आणि हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांच्या २००६ च्या अधिसूचनेनुसार, प्रकल्पाच्या १० किमी त्रिज्येचा पर्यावरणीय अभ्यास आणि त्यानंतर पर्यावरणीय मुद्द्यांवर त्याची पूर्व जनसुनावणी अनिवार्य आहे. ते म्हणाले की, हा प्रकल्प सरकारी प्रकल्प असल्याने त्याला विविध स्तरांवर मान्यता द्यावी लागते. त्यामुळे विलंब होत आहे. पर्यावरणविषयक मंजुरी घेणे बंधनकारक असल्याने प्रथम जनसुनावणी घेणे बंधनकारक असल्याचे प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले. त्यासाठी ही सुनावणी होत आहे. तुमच्या न्याय्य मागण्यांचा नक्कीच विचार केला जाईल.

आम्ही केलेल्या सूचनांनुसार मागण्या मान्य होणार का, पुन्हा जनसुनावणीला बोलावावे लागेल का, असा सवाल यावेळी उपस्थित अनेकांनी केला. प्रकल्प प्रवर्तकांनी उत्तर दिले की मागण्या योग्य स्तरावर सांगण्यात येतील.

९) **<u>श्री रोहन शिंदे.</u>**

त्यांनी सांगितले की ते कंपनी सेक्रेटरी आहेत. विविध प्रकारच्या उद्योगांचे एनआयसी कोड केंद्र सरकारने देण्याची गरज असल्याचे त्यांनी सांगितले. आयुर्वेदिक आणि फार्मा कंपन्यांचे कोड वेगवेगळे असतात. GST कोड वेगळे आहेत. हे समान वर्गीकरण नाही. यावेळी पर्यावरण जनसुनावणी समितीच्या अध्यक्षांनी उपस्थितांना प्रकल्प प्रवर्तकाचे म्हणणे ऐकून घेण्यास सांगितले.

येथील प्रकल्प प्रवर्तकाने सांगितले की केवळ आयुर्वेदिक आणि जैव-तंत्रज्ञान उद्योगांना परवानगी दिली जाईल कारण त्यांची प्रदूषण पातळी खूपच कमी आहे. ते पुढे म्हणाले की, अन्न श्रेणीमध्ये फक्त दाल मिल, राईस मिल, आटा मिल यांनाच परवानगी दिली जाईल..

यावेळी अध्यक्षा यांनी स्थानिकांना अन्न उद्योग डाळ मिल, पोहा मिल का नको, असा सवाल केला. उपस्थितांनी सांगितले की, रासायनिक उद्योग उभारण्यासाठी अन्न आणि औषध उद्योगांचा वापर मागील दरवाजा म्हणून केला जाईल. अशा प्रकारे, फक्त अभियांत्रिकी उद्योगांना परवानगी देण्यात यावी.

येथे श्री रोहन शिंदे यांनी माहिती दिली की आयुर्वेदिक आणि फार्मा चे NIC कोड वेगळे आहेत. त्यांनी आयुर्वेदिक कंपन्यांचे एनआयसी कोड जाणून घेण्याची मागणी केली. एक शेतकरी म्हणून मी माझे विचार इथे मांडतो. सादरीकरणात शेतकरी शेती करत नसल्याचा उल्लेख आहे. त्यामुळे 7/12 रोजी नोंद होत होती, ते कसे घडत होते?

दुसरा मुद्दा मासेमारीचा आहे, तो केवळ स्वत:च्या उदरनिर्वाहासाठी मासेमारी करत असल्याचे नमूद केले आहे.

तिसरा मुद्दा असा की, जनसुनावणीची कागदपत्रे नागरिकांना अगोदरच मिळवून देण्याचे काम संबंधित अधिकाऱ्यांकडून नीटपणे पार पाडले जात नाही. ही जनसुनावणी

सर्वसामान्यांपर्यंत पोहोचली नसल्याचे चर्चेतून स्पष्ट झाले आहे. तथापि, मी उल्काताई आणि इतरांच्या मतांचा पुनरुच्चार करतो आणि ही जनसुनावणी पुढे ढकलण्याची विनंती करतो.

शेतकरी शेतीची कामे करत नसल्याचा उल्लेख आहे का, असा सवाल अध्यक्षा येथे केला. सादरीकरणात नमूद केल्याची माहिती उपस्थितांनी दिली. तथापि, पर्यावरण सल्लागाराने स्लाईड दाखवली ज्यात उल्लेख केला आहे की या ठिकाणी मुख्य व्यवसाय शेती आहे आणि प्रमुख पीक भात आहे आणि कडधान्ये, तृणधान्ये आणि भाजीपाला यासारखी दुय्यम पिके घेतली जातात.

१०) <u>श्री जनार्दन मानकर, राहणार-कडापे गाव, जिल्हा - रायगडः-</u>

प्रस्तावित प्रकल्पात पर्यावरण व्यवस्थापनासाठी ५ लाखांची तरतूद करण्यात आली आहे. याचा खुलासा व्हायला हवा. प्रकल्प प्रवर्तक म्हणाले की, भांडवली बजेट प्रकल्प विकसित करताना पर्यावरण व्यवस्थापनासाठी २५ कोटी रुपये राखून ठेवले आहेत. ऑपरेशन आणि मेंटेनन्ससाठी वर्षाला ४-५ कोटी रुपये खर्च होतील, ती रक्कम कमी केली जाणार नाही.

एमपीसीबीने संबंधित कागदपत्रे संबंधित ग्रामपंचायत कार्यालयांना सुपूर्द केली असली तरी, ग्रामपंचायतीने तोंडी घोषणा (दवंडी) दिली नाही आणि बैठक (चावडी बैठक) बोलावली नाही. या मुद्द्यावर ही जनसुनावणी पुढे ढकलण्यात यावी

अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जनसुनावणी समिती यांनी चर्चेच्या दरम्यान पर्यावरण रक्षणासाठी राखीव असलेल्या निधीकडे लक्ष द्यावे, असे मत व्यक्त करून याबाबत योग्य तो निर्णय घेण्याची सूचना केली.

अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जनसुनावणी समिती यांनी चर्चेदरम्यान, सर्व उपस्थितांनी पर्यावरण सर्वेक्षण केव्हा आणि कोठे करण्यात आले याबाबत अनेकवेळा प्रश्न उपस्थित केले. गावात सर्वेक्षण केव्हा केले जाते हे विशिष्ट गावातील सरपंचाला माहीत नसेल, तर गावांची

नावे येथे वाचावीत. तर यावेळी येथे केवळ गावांचे वाचन मान्य होणार नाही, असे सर्व उपस्थितांनी सांगितले. हे सर्वेक्षण बोगस आहे असे मत व्यक्त केले.

११)श्री देवेन्द्र गायकवाड, किसान सभा अध्यक्ष, निझामपूर-

ते म्हणाले की दुपारी 12 वाजता बैठक सुरू झाली. ३ वाजले आहेत. या चर्चेतून असे दिसते की, स्थानिक लोकांनी सर्वेक्षण केले नाही असे प्रतिपादन केले , तर ते सर्वेक्षण झालेले नाही. तसेच प्रकल्पाला विरोध होत असल्याचे दिसत असतानाही तुम्ही बळजबरीने मुद्दे मांडत आहात. हे सर्वेक्षण कधी झाले याची माहितीही गावातील पुढारी व लोकप्रतिनिधींना नाही. लोकप्रतिनिधींना गावाची पूर्ण माहिती असते. सर्वेक्षण कधी झाले ते त्यांना माहीत नाही, याचा अर्थ वेगळा आहे. तुम्ही जबरदस्तीने ही बैठक पुढे नेत आहात. तरी एक महिन्यानंतर बैठक परत बोलावण्यात यावी. हे निजामपूर गाव २५ वर्षांपूर्वी एमआयडीसीमुळे बाधित झालेले आहे. निजामपूरची आय-1 झोनमध्ये वर्गीकरण केल्याने येथील बांधकामे थांबली आहेत.

एमआयडीसी तिसऱ्यांदा येथे परत आणत आहे. आता एमआयडीसीमध्ये पोहा मिल आणि राईस मिल येथे आणणार असल्याचे सांगण्यात आले, मग पोहा मिल येथे कशासाठी घ्यायची? आम्हाला एमआयडीसी हवी आहे, प्रत्येक घरात एक-दोन बेरोजगार आहेत. पण गेल्या 25 वर्षांपासून काहीच का होत नाही? ही बैठक थांबवून पुन्हा बोलावण्यात यावी.

यावेळी पर्यावरण जनसुनावणी समितीचे अध्यक्षा म्हणाले की, ही जनसुनावणी सभा असल्याने हे मुद्दे येथे आले आहेत. तुमचे विचार, सूचना, टिप्पण्या आणि हरकती मांडण्यासाठी ही बैठक आहे. येथे कोणताही निर्णय होत नाही. गेल्या 25 वर्षांपासून येथील बांधकाम थांबलेले आहे. त्याची दखल घेऊन सरकारला माहिती देण्यासाठी ही बैठक आहे.

यावेळी उल्का महाजन यांनी आक्षेप घेतला की सभेच्या इतिवृत्तात सर्व सूचना व हरकती घेण्यात याव्यात अशी आमची मागणी आहे. तथापि, पर्यावरणीय आघात मूल्यमापन (EIA) अधिसूचनेनुसार, एक महिन्याचा आगाऊ EIA अहवाल आणि कार्यकारी सारांश स्थानिक

भाषेत म्हणजेच येथे मराठीत सार्वजनिक सुनावणीच्या तारखेपूर्वी स्थानिक लोकांना अभ्यासासाठी उपलब्ध करून द्यावा. ते अनिवार्य आहे. इथे अभ्यासाला वेळ नव्हता. तिने सर्व सहभागींना मोठ्याने विचारले की हे सर्वांना मान्य आहे का, सर्वांनी त्याचे समर्थन केले.

या बैठकीत महत्त्वाच्या मुद्द्यांवर चर्चा झाल्याची माहिती येथील प्रकल्प प्रवर्तकाने दिली. एमआयडीसी येथे दोनदा आली, त्यामुळे आम्हाला कोणतेही बांधकाम करता येत नसल्याचे बैठकीत सांगण्यात आले. परंतु एमआयडीसीने जमीन संपादित केलेली नाही हे सर्वांना कळावे. झोनिंगमुळे, निर्बंध असू शकतात. परंतु आम्ही मुद्दे लक्षात घेतले आहेत आणि ते वरिष्ठांच्या निदर्शनास आणले जाईल.

येथे श्री रोहन शिंदे या सहभागींपैकी एकाने सांगितले की त्यांच्या वडिलांकडे १२ एकर जमीन आहे, परंतु ते घर बांधू शकत नाहीत.

अध्यक्ष, पर्यावरण जनसुनावणी पॅनेल यांनी सर्व मुद्दे/मुद्दे मांडण्याचे आवाहन केले.

१२)<u>श्री रामजी कदम -</u>

त्यांनी पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समितीच्या अध्यक्षांना विनंती केली की त्यांनी संपूर्ण उपस्थितांच्या भावनांचा आदर करावा आणि या जनसुनावणीची कार्यवाही थांबवावी आणि एक महिन्यानंतर पुन्हा बोलावावी. अनेक लोक त्यांच्या तक्रारी तोंडी सांगू शकत नाहीत, त्यामुळे लेखी सूचना/आक्षेप सादर करण्यासाठी पुरेशी मुदत देण्यात यावी.

अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी सांगितले की ज्यांना आपल्या सूचना, हरकती लिखित स्वरूपात सादर करायच्या असतील त्यांनी त्या येत्या १५ दिवसांत उप प्रादेशिक कार्यालय, मप्रनि मंडळ, महाड येथे सादर करू शकतात, सदरहू सूचना, हरकती ह्या शासनाकडे सादर केला जाईल. या क्षणी, बहुतेक उपस्थितांनी तोंडी नाही नाही असे ओरडले.

उल्का महाजन यांनी ही सभा बेकायदेशीर असल्याचे मत मांडले. ही खुली जनसुनावणी असल्याने तपासही खुला असावा, अशी टिप्पणी तिने केली.

१३)**<u>श्री अनंता गाडगे, तालुका-रोहा, जिल्हा-रायगडः-</u>**

विश्वासात न घेता एमआयडीसीने जमीन संपादित केली आहे. आम्हाला नुकसानभरपाई मिळाली नाही. जमीन परस्पर घेतल्याचे एमआयडीसीचे म्हणणे आहे, मात्र नुकसानभरपाईसाठी परस्पर सामंजस्य नव्हते. सरकार शेतकऱ्यांना भूमिहीन केले आहे. त्यामुळे प्रत्येक कुटुंबातील एका व्यक्तीला एमआयडीसीमध्ये नोकरी मिळावी आणि शेतकऱ्यांना वार्षिक उत्पन्न मिळावे.

१४)**<u>श्री सयाजी मोरे, राहणार - पानसई, ता. माणगाव, जिल्हा-रायगडः-</u>**

आमची जमीन औद्योगिक विकासासाठी दिली आहे. त्यामुळे विकसित भूखंडाची ८५ टक्के भरपाई शेतकऱ्यांना द्यावी.

प्रकल्प प्रस्तावक (एमआयडीसी) म्हणाले की, आम्ही जमीन बळजबरीने संपादित केलेली नाही, ती आम्ही संमतीने केली आहे. केस-दर-केस आधारावर नुकसान भरपाई दिली जाते. शेतकऱ्याची नुकसान भरपाई जमा झाली आहे.

अध्यक्षा, पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती यांनी सांगितले की महाड येथील स्थानिक म.प्र.नि. मंडळ कार्यालयात लेखी हरकती, सूचना सादर करता येणार असून त्यासाठी १५ दिवसांची मुदत देण्यात आली आहे. सदरहू सूचना, क्षेप पुढील आवश्यक कार्यवाहीसाठी शासनाकडे सादर करण्यात येईल.

प्रादेशिक अधिकारी, म.प्र.नि. मंडळ रायगड तथा सदस्य, पर्यावरणविषयक जनसुनावणी समिती यांनी सांगितले की, सर्व मुद्दे, सूचना, हरकतींची नोंद घेण्यात आली असून लेखी सूचना व हरकती दाखल करण्यासाठी १५ दिवसांचा अवधी देण्यात आला आहे. ते बैठकीच्या इतिवृत्तांसह आणि अंतिम पर्यावरणीय आघात मूल्यांकन अहवालासह पर्यावरण, वने आणि हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांना सादर करण्यात येईल. तेळी तज्ज्ञ समिती पुढील निर्णय घेईल.

पर्यावरण जनसुनावणी समितीच्या अध्यक्षा सभेचा समारोप करताना म्हणाले की, लेखी सूचना, हरकती सादर करण्यासाठी १५ दिवसांची मुदत देण्यात आली आहे. सभेला उपस्थित राहिल्याबद्दल त्यांनी सर्वांचे आभार मानले आणि सभा संपन्न झाल्याचे घोषित केले.

माननीय अध्यक्षांचे आभार मानून सभा संपल्याचे जाहिर करण्यात आले.

सुनावणी दरम्यान प्राप्त झालेली नऊ तक्रारी/सुचना/आक्षेप सोबत जोडली आहेत.

सुनावणी नंतर जिल्हाधिकारी कार्यालय व तहसिलदार माणगांव यांचेकडून प्राप्त झालेली दोन तक्रारी/सुचना/आक्षेप सोबत जोडली आहेत.

(इंदिरा गायकवाड)
समन्वयक,
पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती
तथा
उप प्रादेशिक अधिकारी,
म.प्र.नि.मंडळ, महाड

(विद्यासागर किल्लेदार)
सदस्य,
पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती
तथा
प्रभारी प्रादेशिक अधिकारी,
म.प्र.नि.मंडळ,रायगड

(डॉ पद्मश्री बैनाडे)
अध्यक्षा ,
पर्यावरणविषयक जाहिर जनसुनावणी समिती
तथा
अपर जिल्हादंडाधिकारी, रायगड,
जिल्हा - रायगड